

Online onderwijs

STANDPUNT

Vlaamse Vereniging
van Studenten

Standpunt van de **Vlaamse Vereniging van Studenten** over **Online onderwijs**, op vraag van het **bureau**.

Uitgebracht in **Brussel** door het **bureau** op **16 februari 2017** met **eenparigheid van stemmen** en goedgekeurd door de **algemene vergadering** op **8 maart 2017**. Geldig tot en met 31 juli 2020.

Vorbereiding: onder leiding van bureauvoorzitter **Frédéric Piccavet**

Dossierbeheerder(s): **Frédéric Piccavet**

Contactpersonen: **Liesbeth Maene, Frédéric Piccavet**

Online onderwijs

KORTE INHOUD

Ieder academiejaar wordt de discussie opnieuw gevoerd over het evenwicht tussen klassiek hoger onderwijs en digitaal leren. Voor VVS moet er steeds een balans gezocht worden tussen deze beide met een vorm van blended learning.

VVS vraagt:

- ✓ Online leren mag nooit het doel op zich zijn.
- ✓ Toegankelijkheid tot digitaal, kwalitatief materiaal
- ✓ Duurzaamheid
- ✓ Internationaal e-learning
- ✓ MOOCS als nuttige, verrijkende aanvulling, geen vervanging van reguliere lessen
- ✓ Kwaliteitsborging MOOCS

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Leren in het digitale tijdperk	4
2.1. ICT, Een verrijking, geen vervanging	4
2.2. ICT in de opleiding.....	5
3. Open educational resources	6
3.1. Digitaal studiemateriaal	6
3.2. Digitaal leermateriaal gratis toegankelijk voor iedereen.....	7
3.3. Internationaal e-learning	8
4. Massive open online courses: concurrentie of verrijking?	8

1. Inleiding

Dit standpunt bespreekt de visie van VVS op leren in het digitale tijdperk. Eerst kijken we naar het bredere fenomeen van het gebruik van ICT binnen het hoger onderwijs. Vervolgens gaan we dieper in op het programma Open Educational Resources van de Europese Commissie en geven we onze visie op het openbaar maken van digitaal studiemateriaal. Tot slot komen de Massive Open Online Courses (MOOC's) aan bod.

2. Leren in het digitale tijdperk

2.1. ICT, Een verrijking, geen vervanging

Voor VVS kunnen informatie- en communicatietechnologieën een goed middel voor onderwijs vormen, maar hoeft het geen doel op zich te zijn. Het kan zeker waardevol zijn als ondersteuning, maar dit moet binnen het vak passen en is afhankelijk van verschillende factoren zoals het aantal studenten, de soorten lesvormen, ... Wanneer er technologie gebruikt wordt, dan moet die toegankelijk zijn voor iedereen. Dat kan bijvoorbeeld door het ter beschikking stellen van laptops of andere media voor studenten die zich deze niet kunnen veroorloven.

Indien men online lessen organiseert, moet men zorgen dat er nog genoeg incentives zijn voor studenten om bezig te zijn met de leerstof tijdens het academiejaar. Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van oefenlessen, waarin de online gegeven theorie verder wordt ingeoeffend en er ruimte is voor differentiatie. Het organiseren van online lessen mag zeker niet leiden tot het verminderen van het aantal contacturen. Het sociale aspect van het leerproces is hiervoor te belangrijk, de studenten mogen niet de prikkel verliezen om met de leerstof aan de slag te gaan voor de start van de examens. Online lessen moeten altijd deel uitmaken van het zogenaamde blended learning, de combinatie van online lessen en contactonderwijs, en mag niet louter e-learning zijn (d.w.z. de vorm van leren die gebruik maakt van een computernetwerk).

Er moet wel rekening gehouden worden met de werkdruk. Van studenten die al de hele dag les hebben, mag men niet verwachten dat ze 's avonds of in het weekend nog eens een hele hoop online lessen volgen. Voor studenten met een beperkt aantal contacturen kan dit uiteraard wel. Aan de docenten moeten er centraal tools aangereikt worden, net als de kennis om ermee te werken, om meer te kunnen inzetten op blended learning.

De bestaande technologie, namelijk de online leerplatformen, moet gebruiksvriendelijker en toegankelijker gemaakt worden. Ze moeten aan de noden van de huidige studenten voldoen en steeds aangepast kunnen worden. Concreet vindt VVS dat alle instellingen zouden moeten samenwerken aan een gezamenlijk, laagdrempelig leerplatform, waarvan

alle mogelijkheden benut worden. Al het leermateriaal zou geïntegreerd moeten zijn, er moet een toegankelijk forum zijn waar professoren controle over hebben, er moet plaats zijn voor zelftests, ...

2.2. ICT in de opleiding

De meeste studenten beginnen aan hun opleiding in het hoger onderwijs met een basiskennis ICT. Voor studenten die op dit vlak echter nog niet zo sterk staan (zo kan er mogelijk extra aandacht nodig zijn voor herintreders, buitenlandse studenten,) wil VVS dat er goede basishandleidingen komen en dat de mogelijkheid wordt gecreëerd om een basiscursus ICT te volgen. Op die manier krijgt iedereen de kans om met dezelfde basiskennis ICT aan een opleiding te beginnen. Bovendien moet er voor de inschrijving duidelijkheid zijn over de basiscompetenties ICT die je nodig hebt om een opleiding te volgen. Net zoals de taalvereisten, moeten ook de ICT-vereisten voor een opleiding vermeld worden. Hieronder valt ook de informatie of het al dan niet nodig is een laptop (of ander medium) ter beschikking te hebben voor de opleiding. Studenten kopen op dit moment soms onnodig een laptop, omdat ze denken die nodig te zullen hebben voor de opleiding. Andere studenten kunnen de kosten gepaard bij hun opleiding moeilijk inschatten voor aanvang van de studie. Duidelijke informatie kan onnodige én onverwachte kosten tegengaan.

In de opleiding zelf moeten vaardigheden opgenomen worden in de eindcompetenties over kritische verwerking van informatie. Dat zijn de vaardigheden die nodig zijn om informatie te vinden, te selecteren en te evalueren. Het is namelijk belangrijk dat het hoger onderwijs studenten vormt tot kritische burgers, ook wat betreft het omgaan met de overvloed aan informatie. Dit kan in verschillende vakken aan bod komen. Er moet dus ook voldoende begeleiding voorzien worden doorheen de opleiding zodat de studenten die eindcompetentie kunnen behalen.

Indien van de studenten een basiskennis ICT wordt verwacht, spreekt het voor zich dat de docenten over diezelfde basiskennis beschikken. VVS wil dat hier genoeg aandacht aan wordt besteed bij de opleiding en professionalisering van docenten en leraren. Voor de docenten die al aan de slag zijn vraagt VVS om de mogelijkheid een test te laten afleggen en bij een negatief resultaat een remediëringstraject te volgen. VVS stelt hiervoor de UNESCO ICT Competency Framework for Teachers voor als inspiratiebron¹.

---

¹ <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002134/213475e.pdf>

In het kader van duurzaamheid ten slotte, pleit VVS ervoor dat het verplicht indienen van taken op papier zoveel mogelijk beperkt moet worden. Vooral de masterproef, die bij sommige opleidingen zelfs vijfmaal op papier moet ingediend worden, is een immense papierverspilling en niet meer van deze tijd. Archieven worden volop gedigitaliseerd dus de meerwaarde van het indienen op papier is miniem. Met betrekking tot de rechtsgeldigheid van documenten kan VVS begrijpen dat er nog één papieren exemplaar gevraagd wordt, maar niet meerdere. VVS wil er bij de instellingen dan ook op aandringen de faculteiten te vragen alle taken, bachelor- en masterproeven zoveel mogelijk digitaal te laten indienen.

3. Open educational resources

3.1. Digitaal studiemateriaal

Er komt een generatie aan die met tablets is opgegroeid en daar moet het hoger onderwijs op voorbereid zijn. Toch vindt VVS dat de keuze voor pen en papier of tablet aan de student moet zijn. Beide vormen van materiaal moeten beschikbaar blijven en even goed uitgewerkt zijn. Er moet dus wel ingezet worden op het beschikbaar stellen van gratis digitaal studiemateriaal; dit is duurzamer en vaak efficiënter. Voor de studenten die dat wensen moet er echter nog altijd de mogelijkheid bestaan een papieren versie van het studiemateriaal te krijgen. Het digitaal studiemateriaal moet beschikbaar zijn in een format waarin efficiënt met het materiaal gewerkt kan worden; (fluoresceren en annoteren in de tekst moet mogelijk zijn. Indien andere toepassingen nodig zijn, moeten hiervoor de juiste apps en tools ontwikkeld worden.

Het studiemateriaal dat gratis digitaal beschikbaar moet zijn, is het materiaal dat ontwikkeld werd door lesgevers van de instellingen. Het gaat hier dus om syllabi of ander leermateriaal ontwikkeld door lesgevers. De trend om syllabi in (een duurdere) handboekvorm aan te bieden, vindt VVS pervers. Het mag niet de bedoeling zijn geld te verdienen aan verplicht studiemateriaal via de studenten in deze tijd van verhoogd studiegeld en stijgende studiekosten. Daarom pleit VVS ervoor al het verplichte studiemateriaal gratis digitaal aan te bieden. De instellingen kunnen hier toezicht op houden. Digitaal studiemateriaal en de auteursrechten hieraan verbonden mogen voor VVS geen extra kosten voor studenten inhouden.

3.2. Digitaal leermateriaal gratis toegankelijk voor iedereen

VVS wil niet enkel gratis digitaal studiemateriaal voor studenten, maar wil ook dat de instellingen ingaan op de oproep van de UNESCO van de Parijs verklaring in 2012 om leermateriaal voor iedereen gratis toegankelijk te maken². VVS onderschrijft de argumenten die in de verklaring worden aangehaald. Iedereen heeft recht op onderwijs en Open Educational Resources zijn de ideale manier om beschikbaar leermateriaal voor een zo breed mogelijk publiek toegankelijk te maken. Ook in het kader van levenslang leren kan dit een belangrijke stap zijn. Kennis moet gratis toegankelijk zijn en mag nooit het onderwerp zijn van winstbejag. Sinds de verklaring van Parijs hebben al tientallen landen initiatieven genomen om een project op te starten rond Open Educational Resources³. Elk land heeft zijn eigen context en elk project is dan ook anders, maar de impact van de verklaring van Parijs groeit. Recent is het project Open Up Education van de Europese Commissie dan ook een grote inspiratiebron⁴.

Hoewel het gratis delen van het studiemateriaal met iedereen misschien een grote stap lijkt voor de instellingen, ziet VVS veel voordelen. Naast bovengenoemde argumenten, kan het ten eerste de kwaliteit van het materiaal ten goede komen. Er kan aan de ene kant een positieve concurrentie tussen de instellingen ontstaan, wat de kwaliteit kan bevorderen. Aan de andere kant is het ook mogelijk dat de instellingen de krachten bundelen en beslissen verder samen leermateriaal te ontwikkelen. VVS ziet dit als een potentiële verrijking van het materiaal, en benadrukt dat dit niet op te vatten is als rationaliseringsmogelijkheid.

VVS denkt niet dat dat zal leiden tot eenheidsworst of dat de instellingen hierdoor bepaalde troeven zouden kwijtspelen. Onderwijs is veel meer dan enkel het leermateriaal. De manier van les geven of de gelegde focus zijn twee van de vele factoren waarin de instellingen zich nog altijd van elkaar kunnen onderscheiden.

Ten tweede is het voor de studenten interessant verschillende bronnen te kunnen raadplegen. Hoe meer professioneel ontwikkeld leermateriaal gratis toegankelijk is, hoe meer perspectieven toegankelijk zijn voor studenten. Dat kan enkel positieve effecten hebben.

---

² Paris OER declaration, UNESCO (2012, Parijs)

³ <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002443/244365e.pdf>

⁴ <http://openuped.eu/>

Ten derde kan die toegankelijkheid de virtuele mobiliteit bevorderen. Wat dat voor VVS net inhoudt, wordt in de volgende paragrafen besproken.

3.3. Internationaal e-learning

Er zijn veel studenten die bepaalde professoren eens zouden willen horen spreken, zonder daarvoor naar het buitenland te moeten. De recente trend naar digitalisering van lessen maakt dat ook mogelijk. VVS wil dat ook hier op ingezet wordt.

We willen echter niet dat dit meegerekend wordt als internationale mobiliteit. Virtuele mobiliteit mag dus niet meetellen om het streefpercentage van 33% internationale mobiliteit te behalen bij alle afgestudeerden in Vlaanderen⁵. Het is echter wel een goed middel om aan internationalisation at home te doen. Het is met andere woorden een mooie extra voor wie niet op Erasmus kan of wil gaan maar het mag dit criteria niet mee vervullen.

VVS wil ook graag aandacht vragen voor Open Educational Resources binnen de context van ontwikkelingssamenwerking. De Vlaamse studenten willen de instellingen aanmanen te kijken wat de mogelijkheden zijn om online lessen mondiaal te delen en hier bovendien ook een kader voor aan te bieden.

4. Massive open online courses: concurrentie of verrijking?

In Vlaanderen zien we Massive Open Online Courses (MOOC's) als een nuttige aanvulling op of alternatief voor hoorcolleges. Indien MOOC's als alternatief naast hoorcolleges bestaan, wil VVS benadrukken dat de hoorcolleges zeker moeten blijven bestaan voor de studenten die verkiezen naar de les te gaan. Het mag niet de bedoeling zijn dat MOOC's op lange termijn de reguliere lessen gaan vervangen.

Daarnaast mag de eigenheid van de MOOC's niet verloren gaan. MOOC's zijn meer dan filmpjes, en houden ook aanvullende oefeningen, taken, en de mogelijkheid tot interactie over de leerstof in. Voor VVS is dit aspect cruciaal.

Als de MOOC's gratis en gemakkelijk toegankelijk zijn voor iedereen, kunnen kwaliteitsvolle MOOC's bovendien interessant zijn voor verschillende doelgroepen. Voor werkstudenten en studenten met beperkte mobiliteit bieden zij de nodige flexibiliteit en omkadering. Voor studiekeuzers kunnen zij een blik bieden op het hoger onderwijs en zo helpen bij oriëntering

---

⁵ <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/brains-on-the-move-actieplan-mobiliteit-2013>

en het studiekeuzetraject in het secundair onderwijs. Om dit te garanderen moeten de instellingen aandacht hebben voor een blijvende kwaliteit van de MOOC's. Net zoals hoorcolleges moeten MOOC's immers meegaan met hun tijd; ze moeten daarom regelmatig geüpdatet worden. Hiervoor kan bv. het quality label van het Europese project OpenUpEd een inspiratie zijn⁶. Daarnaast geeft de Nederlands- Vlaamse Accreditatie-organisatie zelf aan dat deze kwaliteitsborging van groot belang is⁷. VVS pleit in het nieuwe systeem van instellingsreviews dan ook voor een sterke interne kwaliteitsborging van deze MOOC's en het verdere digitale en open onderwijs. Voor VVS mag het uitbrengen van MOOC's niet van bovenaf opgelegd worden. De instellingen moeten hierin zelf evolueren en groeien. VVS wil de instellingen wel aanmoedigen om hier verder op in te zetten. Om die blijvende kwaliteit te bewaken, vindt VVS het belangrijk dat er evaluaties bestaan en dat de verantwoordelijke docent of leraar deze ook opvolgt en verwerkt. Indien aan de MOOC's een examen gekoppeld wordt, is een kwaliteitstest noodzakelijk. VVS kijkt hoopvol uit naar verdere toepassingen hiervan en verwijst hierbij o.a. naar het project Online Proctoring for Remote Examination van Erasmus+⁸.

---

⁶ http://openuped.eu/images/docs/OpenupEd_quality_label_-_Version1_0.pdf

⁷ <https://www.nvao.net/system/files/pdf/NVAO%20Verkenning%20MOOCs%20en%20online%20HO%202014.pdf>

⁸ <http://onlineproctoring.eu/>